

Czwarta Międzynarodowa Olimpiada Lingwistyki Teoretycznej, Matematycznej i Stosowanej

Rozwiązania zadań turnieju indywidualnego

Zadanie №1

Szyk wyrazów – SOV.

Po rzeczownikach dodaje się rodzajnik *ki*.

Po zdaniach pytających dodaje się *he*.

Afiksy podmiotu i przedmiotu dołączane do czasownika:

	Podmiot	Przedmiot
1 os. l.p.	wa-	ma-
2 os. l.p.	ya-	ni-
3 os. l.p.	0	0
3 os. l.mn.	-pi	wičha-

Jeśli są używane razem, przedrostek przedmiotu poprzedza przedrostek podmiotu.

Liczba rzeczowników wyraża się nie formą rzeczownika lecz za pomocą afiksów czasownikowych.

tuwa – i ‘kto’, i ‘ktoś’.

W konstrukcjach współrzędnych używa się dwóch spójników – *na*, i *čha*: *na*, – podmiot dwóch czynności jest ten sam; *čha* – podmioty czynności są różne (lub: człony prostych zdań z jednorodnymi orzeczeniami łączą się za pomocą spójnika *na*, zdania złożone zaś – za pomocą spójnika *čha*; lub każde inne równoważne sformułowanie).

1.

1. Przyszedłem, i Indianie zawołali niedźwiedzie.
2. Człowiek zabił ciebie i zawołał mnie.
3. Człowiek zabił ciebie i on zawołał mnie. (w każdym razie takie jest polskie tłumaczenie, czy słowo «on» będzie oznaczało tego samego «człowieka», co w pierwszej części, czy to koniecznie musi być kto inny, jednoznacznie stwierdzić nie można).
4. Zabił ciebie.

2.

1. Kogo zabił? 2. Kto go zabił?

Nie mamy wystarczających podstaw, by przypuszczać i uzasadnić istnienie innych wariantów tłumaczenia.

3.

1. *lakhota ki hokšita ki ktepi čha matho ki hi*
2. *yahi na lakhota ki yakte*
3. *tuwa wačho he*
4. *wičhaša ki hipi čha tuwa wičhakte*

Zadanie: *Piotr Arkadiew* Rozwiązanie: *Aleksandr Piperski*

Zadanie №2

1. Rodzajniki. W zadaniu były podane rzeczowniki z rodzajnikami *el* (w l.mn. *els*) i *la* (w l.mn. *les*). Jest oczywiste, że te rodzajniki należą odpowiednio do rodzaju męskiego i żeńskiego, to widać między innymi w katalońskich wyrazach ‘zwolennik’ i ‘zwolenniczka’.

2. Akcent. Widać, że znak *znak`* zaznacza się nad literami *e, o, a*, zaś znak *´* – nad literami *i, u*. Z zestawienia słów kończących się na *-s* wynika, że znaki akcentu zaznaczane są tylko nad ostatnią i trzecią sylabą od końca. Można z tego wyciągnąć wniosek, iż akcent w takich wyrazach pada zazwyczaj na przedostatnią sylabę (w innych przypadkach akcent zaznacza się na piśmie). We wszystkich pozostałych wyrazach akcent pada na ostatnią sylabę (inaczej zaznacza się).

3. Liczba mnoga. Widać, że wspomniana wyżej końcówka *-s* nie jest dodawana do wyrazów, których forma liczby pojedynczej już kończy się na *-s*. Oprócz tego, w zadaniu podane są wyrazy z końcówką l.mn. *-os*. Podzielmy wszystkie wyrazy na grupy w zależności od ich rodzaju, spółgłoski końcowej i tego, jak tworzą formę l.mn.:

Spółgłoska końcowa	Forma l.mn. -s (0 po s)		Forma l.mn. -os	
	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj męski	rodzaj żeński
-s	<i>el cactus</i> <i>el pàncrees</i>	<i>la càries</i> <i>la trencadís</i>	<i>el gimnàs</i> <i>el permís</i> <i>el vas</i>	
-x	<i>el apèndix</i> <i>el índex</i>	<i>la hèlix</i>	<i>el flux</i> <i>el suffix</i> <i>el teix</i>	
-ç		<i>la faç</i> (<i>la sequaç</i>)	<i>el contumaç</i> <i>el pedaç</i> (<i>el sequaç</i>)	

Widać, że wyrazy r.ż. tworzą liczbę mnogą tylko za pomocą końcówki *-s* (0 po s). W r.m. końcówka *-os* dodaje się do wyrazów, w których akcent pada na ostatnią sylabę (między innymi do jednosylabowych wyrazów), zaś *-s* (0 po s) – do wszystkich pozostałych wyrazów.

1.

<i>el bastaix</i>	els bastaixos	tragarz
<i>el troleibús</i>	els troleibusos	trolejbus
la clos	<i>les clos</i>	łąka
<i>el iris</i>	els iris	tęcza
<i>el llaç</i>	els llaços	pętla
<i>el ònix</i>	els ònixs	onyks
<i>la pelvis</i>	les pelvis	miednica
<i>el pis</i>	els pisos	mieszkanie
<i>el sequaç</i>	<i>els sequaços</i>	zwolennik
<i>la sequaç</i>	<i>les sequaçs</i>	zwolenniczka
el tastaolletes	<i>els tastaolletes</i>	lekkoduch
<i>la xeix</i>	les xeixs	(litera) iks

Teoretycznie możliwe formy **la clo* i **el tastaollete* średnio odpowiadają danym wyjściowym, z których wynika, że chodzi tylko o rzeczowniki kończące się na *s, x* lub *ç*. Formy **el sequaços* i **la sequaçs* też nie są poprawne, ponieważ widać, że wyrazy ‘zwolennik’ i ‘zwolenniczka’ różnią się w l.p. tylko rodzajnikiem.

2. Znaki *`* i *´* są pisane, jeśli akcent pada na inną sylabę niż zazwyczaj.

3. Kiedy nie ma znaków *`* i *´*, akcent pada na przedostatnią sylabę, jeśli słowo kończy się na *-s*, lub na ostatnią sylabę (w pozostałych przypadkach).

Zadanie i rozwiązanie: *Boris Iomdin*

Zadanie №3

«Начык», który ma miejsce w każdym wyrazie w środku lub po prawej stronie (w wyrazach, składających się z dwóch znaków), oznacza obecność samogłoski. Kółeczko nad nim oznacza krótkość (brak kółeczka odpowiednio długość). Dzięki wyrazom «namiętność» i «skręcać», które zawierają znak nie spotykany gdzie indziej, określamy, że kierunek pisma z lewej na prawo, a «rzadki znak» to **k**. Pozostałe znaki tych wyrazów – **m** (ostatnia spółgłoska w wyrazie «namiętność») i **η** (w wyrazie «skręcać»). Wyraz «mieć» – jako jedyny, zaczynający się na **m**, pozwala ustalić znak dla **n** i t.d. Każda spółgłoska ma swoje własne oznaczenie, oprócz końcowego **m** w wyrazach z krótkimi samogłoskami; istnieje specjalny znak dla początkowej zerowej spółgłoski.

1.

ka:m	‘namiętność’	a:c	‘móc’
am	‘ssać pierś’	cam	‘czekać’
pi̇m	‘delta’	pȯm	‘trzymać w zębach’
pȯm	‘prowadzić’	aη	‘piec na rożnie’
ηȯm	‘niewyraźnie’	pėη	‘zagradzać drogę’
ηi̇k	‘skręcać’	mi̇n	‘mieć’
caη	‘ociosywać’		

Aby zapisać wyrazy w transkrypcji łacińskiej, konieczne jest ustalenie zasad wyboru samogłoski: ponieważ znak dla samogłoski jest wszędzie ten sam, jakość samogłoski powinna zależeć od spółgłosek (i, możliwie, od ilości).

Krótkie samogłoski		Długie samogłoski	
Grupa A	Grupa B	Grupa A	Grupa B
pȯm	am	pi̇m	a:c
pȯm	cam		ka:m
ηȯm			
		mi̇n	
		ηi̇k	
pėη	aη		
	caη		

Początkowe spółgłoski dzielą się na grupy, przy czym po początkowych spółgłoskach różnych grup jakość samogłoski – w takiej samej sytuacji – będzie inna. Do grupy A należą spółgłoski **p**, **m**, **n** i **η**, do grupy B – spółgłoski **c** i **k**, również zerowa spółgłoska. Jakość krótkiej samogłoski zależy zarówno od jakości pierwszej, tak i ostatniej spółgłoski: przy początkowej spółgłosce grupy A i końcowej **m** będzie samogłoska **ȯb**, przy początkowej spółgłosce grupy A i końcowej **η** będzie samogłoska **ėb**; przy początkowej spółgłosce grupy B zawsze będzie samogłoska **a**, niezależnie od jakości spółgłoski końcowej. Jakość długiej samogłoski określa tylko grupa spółgłoski początkowej (jakość nie zależy od spółgłoski końcowej): po spółgłosce grupy A czyta się **i̇b**, po spółgłosce grupy B – długie **a**.

2.

ka:m	«szprycha»	ca:m	«Czamowie»
ka:k	«wrona»	ni̇:m	«imię»
ηėη	«jaskrawo-czerwony»	mȯm	«mocny»

Zadanie: *Sergej Dmitrenko* Rozwiązanie: *Swetłana Burlak*

Zadanie №4

W zadaniu można znaleźć rzeczowniki i zaimki osobowe. Trzy zaimki podane są w tekście zadania, czwarte (jest potrzebne dla odpowiedzi na pytanie 2) można stworzyć w sposób następujący:

	Sg	Pl
1 os.	bi	(bu)
2 os.	si	su

Wszystkie przytoczone w zadaniu połączenia wyrazowe opisują sytuację przynależności czegoś (**X**) do kogoś (**Y**). Posiadacz (**Y**) jest na pierwszym miejscu i nie ma żadnych wskaźników. Posiadane (**X**) dostaje przyrostek dzierżawczy (-i, -ni, -u), wskazujący osobę i liczbę posiadacza. Przed tym przyrostkiem może znajdować się przyrostek **ŋi**, wskazujący na to, iż przynależność ta jest wywłaszczalna (czyli posiadane i posiadacz nie są w związku «część-całość»). Przy tym na styku dwóch przyrostków **i+i > i:**.

Jeśli w połączeniu wyrazowym jest dwóch posiadaczy z różnymi posiadanymi

(na przykład, *ramię twójego syna*),

to każde posiadane otrzymuje odpowiednie przyrostki. Jeśli w połączeniu wyrazowym jest dwóch posiadaczy jednego posiadanego

(*moja głowa dzika, wasze biodro krowy*),

to posiadane otrzymuje przyrostek aktualnego posiadacza, czyli tego, którego niewywłaszczalną przynależnością (częścią) nie jest.

Przedstawmy wyżej powiedziane w postaci tabeli:

Posiadacz	Posiadane	Przykłady
Sg (1 os., 2 os.)	Y X-(ŋi)-i	bi wo:i, si bogdolo i bi mo:ŋ i , si ja:ŋ i bi nakta dil ŋi , si b'at ŋi : bogdoloni
Sg (3 os.)	Y X-(ŋi)-ni	ja: xab ni , dili tekp u b'ata z ä :ŋ ni si b'at ŋi : bogdoloni
Pl (1 os., 2 os.)	Y X-(ŋi)-u	su z ä :ŋ iu , su ja: wo:ŋ iu

1.

su b'at ŋi u z ä :ŋ i ni	pieniądze waszego chłopaka
si teŋku bugd ŋi :	twoja nóżka (od) taboretu
si teŋkun i : bugd i ni	nóżka (od) twojego taboretu

2.

biodro chłopaka	b'ata wo:ni
nasz dzik	bu nakt ŋi u
drzewo mojej córki	bi azig ŋi mo:ŋ i ni

3.

bi xabai	Tak: 'moje wymię' (na przykład, z ust krowy w bajce)
su b'at ŋi u bugd ŋi ni	Tak: 'należąca do waszego syna noga' (na przykład, noga kurczaka)
si igi	Nie (połączenie wyrazowe <i>mój ogon</i> powinno wyglądać w ten sposób: si igi:)

4.

bi tekp u i	'moja skóra' (moja część ciała)
bi tekp u ni:	'moja skóra' (należąca do mnie skóra, na przykład, zwierzęcia)

Zadanie i rozwiązanie: Boris Iomdin

Zadanie №5

Lekko jest ustalić znaczenia wszystkich rzeczowników i jedyne go czasownika. Liczba pojedyncza wszystkich rzeczowników pospolitych wyraża się za pomocą przedrostka *m-*, liczba mnoga – za pomocą przedrostka *va-*.

W zdaniu możliwe są dwa szyki wyrazów (S – podmiot, V – czasownik, DO – dopełnienie bliższe, IO – dopełnienie dalsze):

(1) S V DO IO

(2) S V IO DO

Czasownik *kupić* ma następującą strukturę:

(a/va)(m/va)guli.

Pierwszy przedrostek określa liczbę podmiotu (*a-* – l.p., *va-* – l.mn.), drugi – dopełnienia dalszego. Czasownik nie odnotowuje liczby dopełnienia bliższego. Brak przykładów, w których i podmiot i dopełnienie dalsze są w liczbie mnogiej.

Oczywiste jest, że jeden lub oba przedrostki mogą być pomijane, ale działa reguła:

(*) Niemożliwa jest taka sytuacja, kiedy dopełnienie w czasowniku wyraża się, a podmiot – nie.

Jeśli w zdaniu mamy szyk wyrazów (1), to koniecznie określone są i podmiot i dopełnienie, jeśli natomiast mamy szyk wyrazów (2), to dowolny z przedrostków (lub oba) może zostać pominięty, ale tak, żeby działała reguła (*).

Zadanie:

Oczywiste jest, że zdania (11) – to tłumaczenia zdania *Kobieta kupiła piwo dla Mwangi*. Poprawnie można to przetłumaczyć następująco (4 sposoby):

Mdala amguli ugimbi Mwangi.

Mdala amguli Mwangi ugimbi.

Mdala aguli Mwangi ugimbi.

Mdala guli Mwangi ugimbi.

Błędy:

(11a) – szyk wyrazów (1), ale w czasowniku nie zostały określone ani podmiot, ani dopełnienie.

(11b) – zaznaczone zostało tylko dopełnienie, co nie jest zgodne z regułą (*)

(11c) – szyk wyrazów (1), ale określony został tylko podmiot.

Zdania (12) – to tłumaczenia zdania *Kamau kupił kozę dla babci* (l.mn.). Poprawnie można to przetłumaczyć następująco (4 sposoby):

Kamau avaguli mene vabuya.

Kamau avaguli vabuya mene.

Kamau aguli vabuya mene.

Kamau guli vabuya mene.

Błędy:

(12a) – niepoprawnie zaznaczona została liczba jak podmiotu, tak i dopełnienia.

(12b) – szyk wyrazów (1), ale w czasowniku nie zostały określone ani podmiot, ani dopełnienie.

(12c) – zaznaczona została tylko liczba dopełnienia, co nie jest zgodne z regułą (*). (Można też wyjaśnić błąd w sposób następujący: liczba dopełnienia nie została określona, co jest dopuszczalne przy szyku wyrazów (2), niepoprawnie zaznaczona została liczba podmiotu).